

Економіка підприємства та управління виробництвом

JEL Classification: M 410

УДК 657.1

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Волковська Я. В.

***Анотація.** В розвитку управлінського обліку відбуваються зміни, що призводять до появи певних тенденцій. Метою роботи є аналіз та узагальнення основних сучасних тенденцій розвитку управлінського обліку на підприємствах. При написанні статті використовувались методи аналізу, синтезу, дедукції, системний підхід та інші. Проаналізовано основні зміни, що відбулись в управлінському обліку та виявлено основні тенденції розвитку управлінського обліку на теперішній час. Установлено взаємозв'язок управлінського обліку з іншими сферами діяльності підприємства. Відзначено прогностичний характер і поєднання різних методів і технік сучасного управлінського обліку, а також появу нової дисципліни – стратегічного управлінського обліку, його основну характеристику та відмінності від традиційного управлінського обліку.*

***Ключові слова:** управлінський облік, управління підприємством, методи управлінського обліку, тенденції управлінського обліку, стратегічний управлінський облік.*

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ

Волковская Я. В.

***Аннотация.** В развитии управленческого учета происходят изменения, приводящие к появлению определенных тенденций. Целью работы являются анализ и обобщение основных современных тенденций развития управленческого учета на предприятиях. При написании статьи использовались методы анализа, синтеза, дедукции, системный подход и др. Проанализированы основные изменения, которые произошли в управленческом учете и выявлены основные тенденции развития управленческого учета в настоящее время. Установлена взаимосвязь управленческого учета с другими сферами деятельности предприятия. Отмечены прогностичный характер и объединение разных методов и техник современного управленческого учета, его основная характеристика и отличия от традиционного управленческого учета.*

***Ключевые слова:** управленческий учет, управление предприятием, методы управленческого учета, тенденции управленческого учета, стратегический управленческий учет.*

THE MAIN TENDENCIES OF MANAGEMENT ACCOUNTING AT PRESENT STAGE OF DEVELOPMENT

Ya. Volkovska

***Abstract.** In development of management accounting there take place changes, which lead to emergence of certain trends. The aim of the work is analyzing and summarizing the modern trends in management accounting development at enterprises. At conducting the study there were used the methods of analysis, synthesis, deduction, system approach and others. The main changes*

© Волковська Я. В., 2015

in management accounting have been analyzed and the main trends of management accounting development at the present time found. The interrelation between management accounting and other areas of the enterprise activity has been determined. The predictive character and combination of various methods and techniques of modern management accounting and the emergence of a new discipline – strategic management accounting, its main characteristics and differences from traditional management accounting have been noticed.

Keywords: *management accounting, enterprise management, methods of management accounting, trends of management accounting, strategic management accounting.*

На сьогодні в умовах ринкової економіки і великої конкуренції в кожній сфері діяльності велике значення має актуальна, достовірна та повна інформація для прийняття відповідних управлінських рішень. Дані бухгалтерського обліку є базою будь-якої інформаційної системи підприємства. Це означає необхідність удосконалення організації бухгалтерського обліку з метою отримання більш повної інформації, проте даних фінансового обліку недостатньо, тому потрібно налагодження системи управлінського обліку. Відбуваються певні зміни в розвитку управлінського обліку, і їх урахування може допомогти покращити обліково-аналітичне забезпечення для вдосконалення процесу управління підприємством. Це підтверджує актуальність даного дослідження.

Питаннями розвитку управлінського обліку та його місцем в управлінні підприємством займалися такі вітчизняні та закордонні вчені й економісти-практики, як Т. Джонсон, Р. Каплан, Г. Кукінс, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, О. В. Карпенко, Л. В. Нападівська та інші. Проте, не зменшуючи досягнення цих учених, слід зазначити, що недостатньо вивченими є останні тенденції розвитку управлінського обліку, особливо стосовного орієнтації на споживача, що підвищує актуальність цього дослідження.

Метою роботи є аналіз та узагальнення основних сучасних тенденцій розвитку управлінського обліку на підприємствах.

На думку О. В. Карпенко, метою системи управління витратами у XXI ст. стає підвищення ефективності використання ресурсів, що обумовлює необхідність розробки нової методології управлінського обліку. Інформаційна епоха порівняно з індустріальною вплинула на світогляд менеджерів, які фокусують увагу на можливостях співробітників. Виникнення понад сто років тому гігантських промислових корпорацій і вплив теоретичного підходу до управління залишили у свій спадок те, що робітників спрямовували на виконання вузькоспеціалізованих операцій, які не виходили за межі чітко визначених завдань, поставлених елітою – інженерами та менеджерами. Сьогодні творчі можливості робітників мають бути мобілізовані для виконання стратегічних цілей. У свою чергу, менеджера повинен цікавити статус персоналу, наприклад, за таким ключовим показником, як рівень задоволення робітника. Система обліку повинна задовольняти інформаційні потреби оціночних систем, які, в свою чергу, мають на меті спрямувати всіх робітників на реалізацію стратегії підприємства [1, с. 13–14].

При цьому, як зазначають Т. Г. Шешукова та Д. Г. Красильников, шлях до побудови ефективної системи управлінського обліку передбачає не розвиток і вдосконалення методів бухгалтерського обліку, а виявлення основних інформаційних потреб управління та пошук оптимальних шляхів їх вирішення [2, с. 24]. Ю. П. Зима уточнює, що розвиток управлінського обліку та бюджетування починається з дизайну фінансової структури підприємства, що є «скелетом» системи бюджетування: діагностика системи управлінського обліку; розвиток структури та показників звітності; визначення центрів прибутку, доходів, витрат та інвестицій; розвиток політики та процедур управлінського обліку [3, с. 377].

Сьогодні можна спостерігати певні зміни в управлінському обліку. Так, Гері Кукінс виокремлює 7 основних трендів управлінського обліку:

1. Розширення від аналізу продукту до аналізу каналу збуту та рентабельності.
2. Роль управлінського обліку в системі управління підприємством.
3. Перехід до прогностичного обліку.
4. Аналітика, вбудована в методи системи управління підприємством.
5. Вдосконалення методів управлінського обліку.
6. Технологія управління інформацією та загальними службами в бізнесі.
7. Потреба в покращених навиках та компетентності [4, с. 23].

Щодо першого тренду дослідник зазначає, що перш за все необхідно сфокусуватися на каналах збуту та рентабельності, адже впродовж діяльності на підприємстві виникають витрати, пов'язані не лише з виготовленням продукції. Наприклад, витрати, понесені внаслідок продажів, формування каналів збуту, роботи з клієнтами [4, с. 24]. На думку науковця, вирішальним викликом стає використання ABC через розрахунок даних прибутковості від співпраці з діючими клієнтами. Дохід надходить від визначення потенційного прибутку та потім від реалізації потенційних і виконання старт-рішень та дій. Маркетинг повинен розглядати покупців як інвестицію, як індивідуальне портфоліо. При цьому деякі покупці можуть бути більш чи менш

прибутковими залежно від їх попиту та поведінки на ринку. І незважаючи на те, що задоволення клієнтів є важливим, довгостроковою метою є збільшення кількості покупців і корпоративного прибутку. Повинна бути рівновага між управлінням рівнем наданих послуг споживачам для завоювання їхньої прихильності та отриманим впливом на фінансовий стан підприємства [4, с. 24–25].

Управлінський облік повинен допомагати виконувати маркетингові функції, адже компанії необхідно розуміти, які типи покупців сприяють нарощуванню оборотів, а які, навпаки, призводять до збитків при використанні тієї чи іншої маркетингової політики. Для максимізації прибутковості підприємство повинно розуміти, як оптимально завоювати кожен тип покупців, адже без цієї інформації фінансові показники будуть набагато нижчими від потенційних [4, с. 25].

Отже, можна побачити, що простежується зв'язок між управлінським обліком і маркетингом. Маркетингові дослідження надають інформацію для проведення управлінського аналізу, CVP-аналізу, ціноутворення, водночас дані управлінського обліку допомагають дослідити прибутковість того чи іншого сектору ринку, чи окупаються витрати на збут, чи є бажаний ефект щодо збільшення попиту та подальших прибутків; аналіз такої інформації приводить до змін у маркетинговій політиці, що надає нові результати, і так до нескінченності.

Слід зазначити, що така ситуація можлива у ринковій економіці, що працює, тобто коли покупці реально формують попит, а продавці – пропозицію, та використання ринкових інструментів в одному секторі приводить до змін в іншому. Втім це неможливо та взагалі не має сенсу, коли ринок базується на договірних відносинах. Це можна спостерігати в Україні, де ринкова економіка тільки починає формуватись та управлінський облік майже не використовується, оскільки витрати на нього не дадуть бажаного ефекту.

Наступний тренд – роль управлінського обліку в управлінні підприємством. Управління підприємством може бути визначено як інтеграція мультиплікативних методів (наприклад, стратегічна карта, метод збалансованих показників) для досягнення виконавчою командою стратегії, покращення контролю та збільшення фінансового прибутку через покращення управлінських рішень. Суть у тому, що кожен метод пов'язаний з бізнес-аналітикою, особливо важливого значення набуває кореляційний і попереджувальний аналізи. Результати управлінського обліку завжди стають основою для здійснення управлінських дій та операцій [4, с. 26].

Тобто, як було зазначено раніше, управлінський облік надає багато інформації для аналізу, на підставі якого приймаються у подальшому управлінські рішення. Крім того, управлінський облік сприяє вдосконаленню калькулювання собівартості продукції, що надає більш точні розрахунки, а також проблемні місця, усунення котрих приведе до зменшення витрат, а зменшення витрат – це збільшення прибутку та покращення фінансового стану підприємства.

Однією з тенденцій в управлінському обліку є зсув до прогностичного обліку. Слід зазначити, що спостерігається розрив між звітами бухгалтерів з управлінського обліку та бажаннями менеджерів. Такий розрив пояснюється появою нових потреб – від необхідності розуміння сутності витрат до детальної інформації щодо майбутніх витрат [4, с. 27].

Сфера бухгалтерського обліку має три компоненти: податковий облік, фінансовий облік та управлінський облік, при цьому управлінський облік включає в себе облік витрат, аналіз витрат і звітність, прийняття рішень на підставі планування витрат, останній субкомпонент має прогностичний характер, тобто використовуються дані минулих періодів у комбінації з іншою економічною інформацією для планування діяльності, зокрема і витрат, на підставі чого приймаються відповідні управлінські рішення, що покращують результати діяльності підприємства [4, с. 27–28].

Також важливою тенденцією є наявність аналітики, вбудованої в методи системи управління підприємством. Аналітика формує питання. Подальший аналіз стимулює до створення більшої кількості питань. А найважливішим є те, що аналітика допомагає і відповісти на ці питання. Як було зазначено у першому тренді, відбувається розширення від просто аналізу прибутковості продукту до калькулювання прибутковості каналів збуту та клієнтів, використовуючи принципи ABC. Ці результати представлено в ранжуванні покупців від найприбутковіших до найменш прибуткових. Деякі причини, що розрізняють клієнтів за прибутковістю, можуть з'являтися на різних сторінках звіту, наприклад, коли маємо справу з частими покупцями та покупцями у комплекті. До питання «що робить цю річ цінною» приєднується питання «чому ці речі мають вартість». Проте, коли виникає питання «чому», що якраз відрізняє більш прибуткових клієнтів від менш прибуткових, не завжди так просто знайти відповідь, але за допомогою дерева рішень це стає можливим [5, с. 42].

Наступним трендом є покращення методів управлінського обліку. Сьогодні виникають спори щодо вирішення питання, який метод калькулювання собівартості є найбільш доречним. Наприклад, деякі бухгалтери критикують ABC, що дивно, адже ABC забезпечує найбільш точною та наочною інформацією щодо драйверів витрат порівняно з традиційними системами калькулювання собівартості. Отже, питання у тому, як

поєднати у використанні декілька існуючих методів управлінського обліку та таким чином його покращити [5, с. 43]. В сучасному конкурентному середовищі організації потребують надійної системи калькулювання собівартості та релевантної інформації для виживання. Впроваджуючи систему ABC, менеджери отримують точну інформацію про реальні витрати на продукт, послуги, процеси, діяльності, канали збуту, сегменти ринку, контракти та проекти [6, с. 157].

Проте слід зазначити, що незважаючи на ефективність поєднання різних методів управлінського обліку, що дає набагато більше обліково-аналітичної інформації, не можна не сказати про те, що така політика повинна постійно фінансуватись, адже як у ринковому середовищі, так і в бухгалтерському обліку постійно відбуваються зміни, які необхідно відслідковувати, врахування цих змін у робочому процесі потребує додаткових коштів, що теж не можна ігнорувати.

В управлінському обліку також спостерігається така тенденція, як технологія управління інформацією та загальні служби в бізнесі. Так, дані управлінського обліку використовуються при здійсненні внутрішніх платежів як постачальникам послуг, так і користувачам. Така інформація також допомагає встановити, наскільки ефективно трансфертні ціни базуються на рівні витрат, і взагалі, наскільки змінюється ситуація, коли в організації інформаційні технології та загальні служби є доступними для внутрішніх підрозділів. Користувачам завжди потрібна відповідь у найкоротші строки, оскільки час – це гроші, крім того, сьогодні сучасне обладнання спрямовується комп'ютерними технологіями [5, с. 45]. Проте вільний доступ до управління може спричинити зловживання своїми посадовими обов'язками з боку працівників, отже, повинна розроблятися така технологія управління інформацією та загальними службами, щоб ефект від неї був вигідним безпосередньо підприємству, а не менеджерам як фізичним особам.

Крім того, інформаційні технології більше не можуть розглядатись як тільки технологічна підтримка. Тепер це додана вартість до організації та забезпечення стратегічної спроможності. Витрати, що виникають для надання послуг, повинні розумітись і ставати частиною процесу прийняття рішень. Управління інформаційними технологіями дає змогу інформаційним технологіям бути орієнтованими на послугу та забезпечити споживача вирішенням його проблем і можливостей. Це пояснює, чому управлінський облік повинен враховуватись в управлінні інформаційними технологіями та чому загальні служби розглядаються як бізнес [5, с. 46–47].

Сьомим трендом в управлінському обліку є потреба у покращених навиках і компетенції в управлінні поведінкою витрат. У сфері управлінського обліку необхідні бухгалтери, орієнтовані на зміни в інформаційному середовищі, які будуть мотивувати менеджерів середнього рівня та керівництво демонструвати своїм співробітникам, що реалізація прогресивного управлінського обліку та методології з управління підприємством мають сенс [5, с. 47]. Проте далеко не кожен бухгалтер має достатню кваліфікацію для того, щоб повною мірою вести управлінський облік, зокрема, аналізувати поведінку витрат з метою надання рекомендацій щодо прийняття можливих управлінських рішень. Разом із удосконаленням виробництва та інформаційних технологій підвищуються і вимоги до навиків та компетенції бухгалтера, що підтверджує цю тенденцію в сфері управлінського обліку.

Як вже було зазначено раніше, однією з тенденцій в управлінському обліку є орієнтація на прогностичний характер з метою покращення прийняття стратегічних управлінських рішень. Просто аналіз і планування прийняття тактичних рішень, виходячи зі стану на сьогодні, стають недостатніми, виникає необхідність у прогнозуванні, розробці таких варіантів рішень, що укладаються в стратегію фірми, дають не короткостроковий, а довгостроковий ефект. Це пояснює появу такого різновиду управлінського обліку, як стратегічний.

Стратегічний управлінський облік – це система обґрунтування управлінських рішень, орієнтована на зовнішнє середовище, яка повинна забезпечити компанії її конкурентну позицію відносно інших учасників ринку, на основі збору необхідної інформації про витрати, ціни, обсяги реалізації, ринкові частки, грошові потоки та наявні ресурси основних конкурентів [7, с. 51–52].

Необхідність першочергового врахування зовнішніх факторів є основною відмінністю стратегічного управлінського обліку від традиційного, як вже зазначалось раніше. Традиційний управлінський облік концентрується виключно на внутрішній діяльності підприємства, використовуючи лише окремі складові відносин з партнерами, операції зовнішнього характеру. В досконалії системі стратегічного менеджменту повинна існувати можливість оцінки, контролю та коригування стратегій. Такі коригування можуть приводити до значних змін обраних стратегій або до зміни визначеної мети. Відтак, стратегічний менеджмент, основною складовою якого є стратегічний управлінський облік, являє собою безперервний процес аналізу, прогнозування та контролю з метою досягнення довгострокових стратегічних цілей [7, с. 52].

Слід зазначити, що насправді і традиційний, і стратегічний управлінський облік виконують схожі функції на операційному рівні, проте стратегічний управлінський облік розвиває ці ідеї у напрямку вимог збільшення розвитку сфери бухгалтерського обліку. Також стратегічний управлінський облік «може бачити за межами» фінансових аспектів на підставі даних конкурентного та ринкового аналізів [8]. Так,

А. А. Пилипенко стверджує, що стратегічний рівень управління формуватиме інформацію для стратегічного менеджменту з метою встановлення траєкторії розвитку підприємства. Отже, своєчасно отримана відповідним рівнем системи управління та відповідним чином інтерпретована до прийняття рішень інформація оперативного й бухгалтерського обліку може бути використана для управління розвитком підприємства. Динамічна ж концепція формування системи управління витратами дозволить облікове спостереження співвіднести з виробленням стратегічних заходів і прогнозуванням варіантів розвитку подій [9, с. 37].

Ф. Ф. Бутинець також зазначає, що якщо раніше управлінський облік був орієнтований лише на управління виробництвом, то тепер він дедалі більше перетворюється на стратегічний управлінський облік [10, с. 17].

С. Ф. Голов підкреслює, що система обліку може забезпечувати потреби стратегічного менеджменту різними шляхами, зокрема:

- 1) використанням даних обліку для аналізу ринків, де буде діяти компанія;
- 2) наданням ключової інформації, що пов'язана з вибраними стратегіями;
- 3) забезпеченням зворотного зв'язку з досягнутими результатами та їх узгодження з стратегічними цілями;
- 4) наданням інформації про довгострокові наслідки різних напрямів дій [11, с. 582].

На думку Н. І. Чупахіної, перспектива управлінського обліку також має наступні напрями: стратегічний управлінський облік та управлінський аналіз [12, с. 8]. Найголовнішою метою управлінського аналізу є вивчення минулої, теперішньої, а головне, майбутньої діяльності структурних підрозділів організації, що базується на прогнозуванні їхніх доходів, витрат і фінансових результатів при виборі підрозділами тієї чи іншої тактики [12, с. 10].

Отже, стратегічний управлінський облік є логічним продовженням розвитку управлінського обліку, що виник унаслідок необхідності прийняття довгострокових рішень у рамках розробленої раніше стратегії компанії. Стратегічний управлінський облік стає важливою частиною стратегічного менеджменту, який у свою чергу є основою системи управління підприємством.

Проте, на думку автора, важливою тенденцією розвитку управлінського обліку на сьогодні, окрім зазначених вище, є орієнтація не тільки на споживача в цілому, але перш за все, на його враження, окремими витратами стають витрати на якість продукції, товарів, робіт, послуг. Від враження покупців залежить і рекламна кампанія, що підтверджує ще одну тенденцію – взаємозв'язок управлінського обліку з фінансовим обліком, менеджментом, маркетингом, фінансами, аналізом та іншими сферами діяльності, що було зазначено раніше.

Відтак, можна зробити висновок, що сьогодні спостерігається поява різних методів і технік калькулювання собівартості в управлінському обліку. Це пояснюється конкуренцією на глобальному ринку, технологічними інноваціями та постійно змінним ринковим середовищем. Управлінський облік надає багато інформації, яка допомагає прийняти відповідні управлінські рішення. Серед основних сучасних тенденцій управлінського обліку на підприємствах можна відзначити, що відбувається інтеграція управлінського обліку з іншими сферами діяльностями, спостерігається орієнтація не лише на споживача, але і на його враження, важливим стає прогностичний характер управлінського обліку, визначення його місця в стратегії підприємства, є потреба у більш кваліфікованих бухгалтерях, покращуються методи управлінського обліку. Також виникає стратегічний управлінський облік як майбутнє традиційного, проте ці зміни є достатньо новими і потребують подальшого вивчення.

Напрямами подальших досліджень є порівняння традиційного та стратегічного управлінських обліків як частини стратегічного менеджменту підприємства.

Література: 1. Карпенко О. В. Управлінський облік: організація, методологія, методика викладання : монографія / О. В. Карпенко. – Полтава : РВЦ ПУСКУ. – 2005. – 341 с. 2. Шешукова Т. Г. История и перспективы развития управленческого учета на предприятии / Т. Г. Шешукова, Д. Г. Красильников // Вестник Пермского университета. – 2010. – № 4 (7). – С. 20–26. 3. Zyma Yu. P. Approaches to Automation of Managerial Accounting / Yu. P. Zyma // Actual problems of economics. – 2014. – № 8. – P. 375–379. 4. Cokins G. Top 7 Trends in Management Accounting. P. 1 / Gary Cokins // Strategic finance. – 2013. – № 12. – P. 21–29. 5. Cokins G. Top 7 Trends in Management Accounting. P. 2 / Gary Cokins // Strategic finance. – 2014. – № 1. – P. 41–47. 6. Idlico Reza Cardos Activity-based costing (ABC) and activity-based management (ABM) implementation – is this the solution for organizations to gain profitability? / Idlico Reza Cardos, Stefan Pete [Electronic resource]. – Access mode : <https://ideas.repec.org/a/ine/journal/v1y2011i41p151-168.html>. 7. Ходзицька В. В. Стратегічний управлінський облік в системі комплексного менеджменту суб'єктів господарювання / В. В. Ходзицька, Л. В. Івченко // Облік і фінанси. – 2014. – № 1. – С. 50–55. 8. Shah H. Strategic management accounting – a messiah for management accounting? / Haider Shah, Ali Malik, Muhammad Shaukat Malik // Australian Journal of business and management research. – 2011. – № 4 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www>

ajbmr.com/articlepdf/ajbmr01n0401.pdf. 9. Пилипенко А. А. Архітектоніка обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань / А. А. Пилипенко // Економіка розвитку. – 2011. – № 1. – С. 36–40. 10. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік / Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, Н. М. Малюга, Л. В. Чижевська. – Житомир : Рута, 2002. – 480 с. 11. Голов С. Ф. Управленческий учет : учебник / С. Ф. Голов. – Х. : Фактор, 2009. – 784 с. 12. Чупахина Н. И. Теоретические основы создания системы управленческого учета в АПК / Н. И. Чупахина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.auditfin.com/fin/2007/5/Chuhahina/Chuhahina%20.pdf>.

References: 1. Karpenko O. V. *Upravlinskyi oblik: orhanizatsiia, metodolohiia, metodyka vykladannia : monohrafiia* [Managerial Accounting: Organization, Methodology, Teaching Methodology: monograph] / O. V. Karpenko. – Poltava : RVTs PUSKU. – 2005. – 341 p. 2. Sheshukova T. G. *Istoriya i perspektivy rozvitiya upravlencheskogo ucheta na predpriyatii* [History and Prospects of the Development of Management Accounting in the Enterprise] / T. G. Sheshukova, D. G. Krasilnikov // Vestnik Permskogo universiteta. – 2010. – No. 4 (7). – P. 20–26. 3. Zyma Yu. P. Approaches to Automation of Managerial Accounting / Yu. P. Zyma // Actual Problems of Economics. – 2014. – No. 8. – P. 375–379. 4. Cokins G. Top 7 Trends in Management Accounting. P. 1 / Gary Cokins // Strategic Finance. – 2013. – No. 12. – P. 21–29. 5. Cokins G. Top 7 Trends in Management Accounting. P. 2 / Gary Cokins // Strategic Finance. – 2014. – No. 1. – P. 41–47. 6. Idlico Recca Cardos Activity-based Costing (ABC) and Activity-based Management (ABM) Implementation – is This the Solution for Organizations to Gain Profitability? / Idlico Recca Cardos, Stefan Pete [Electronic resource]. – Access mode : <https://ideas.repec.org/a/ine/journal/v1y2011i41p151-168.html>. 7. Khodzytska V. V. *Stratehichnyi upravlinskyi oblik v systemi kompleksnoho menedzhmentu subiektiv hospodariuvannia* [Strategic Management Accounting System Integrated Management Entities] / V. V. Khodzytska, L. V. Ivchenko // Oblik i finansy. – 2014. – No. 1. – P. 50–55. 8. Shah H. Strategic Management Accounting – a Messiah for Management Accounting? / Haider Shah, Ali Malik, Muhammad Shaikat Malik // Australian Journal of Business and Management Research. – 2011. – No. 4 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ajbmr.com/articlepdf/ajbmr01n0401.pdf>. 9. Pylypenko A. A. *Arkhitektonika oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia vytratamy pidpriemstv ta ikh obiednan* [Architectonics Accounting and Analytical Software Cost Management of Enterprises and Their Associations] / A. A. Pylypenko // Ekonomika rozvytku. – 2011. – No. 1. – P. 36–40. 10. Butynets F. F. *Bukhhalterskyi upravlinskyi oblik* [Accounting Management Accounting] / F. F. Butynets, T. V. Davydiuk, N. M. Maliuha, L. V. Chyzhevska. – Zhytomyr : Ruta, 2002. – 480 p. 11. Golov S. F. *Upravlencheskiy ucheta : uchebnyk* / S. F. Golov. – Kharkiv : Faktor, 2009. – 784 p. 12. Chupahina N. I. *Teoreticheskie osnovy sozdaniya systemy upravlencheskogo ucheta v APK* / N. I. Chupahina [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.auditfin.com/fin/2007/5/Chuhahina/Chuhahina%20.pdf>.

Інформація про автора

Волковська Яна Віталіївна – аспірант кафедри бухгалтерського обліку Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, м. Харків, Україна, 61166, e-mail: volya12@mail.ru).

Информация об авторе

Волковская Яна Витальевна – аспірант кафедри бухгалтерського учёта Харьковского национального экономического университета им. Семёна Кузнеця (пр. Ленина, 9а, г. Харьков, Украина, 61166 e-mail: volya12@mail.ru).

Information about the author

Ya. Volkovska – Postgraduate Student, Department of Accounting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (Lenina pr., 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine, e-mail: volya12@mail.ru).

*Стаття надійшла до ред.
03.07.2015 р.*

JEL Classification: L15, L23, P28

УДК 65.011.14

ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Іваненко О. В.

Анотація. *Вирішенню завдання підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів на вітчизняних підприємствах сприяє впровадження систем забезпечення енергоефективності. Використанню найкращого світового досвіду щодо розробки таких систем, серед яких програми і стандарти екологічного та енергетичного менеджменту.*

© Іваненко О. В., 2015